

AMLC

Nieuwsbrief april 2020

Centrum voor witwasbestrijding

Beste collega,

Hierbij ontvang je de nieuwsbrief van april 2020. Thuis gemaakt. Want ook wij proberen vanuit huis onze bijdrage aan de witwasbestrijding zo veel mogelijk door te laten gaan. We hopen heel erg dat jullie, onze lezers, gezond zijn en deze periode goed door komen.

In deze nieuwsbrief aandacht voor de vraag welk effect de huidige realiteit op de witwasbestrijding heeft. In het verdiepend artikel gaat onze AMLC-collega Suzanne Visser in op een recente conclusie van AG Keulen over het omzetten van geldbedragen uit eigen misdrijf in bitcoins. Tot slot bespreken we, zoals je gewend bent, actuele jurisprudentie.

Binnenkort kan je in je mailbox een korte enquête over onze nieuwsbrieven verwachten. We hopen dat je een paar minuten de tijd wil nemen om ons te laten weten wat er goed gaat en wat er beter kan.

Vragen of opmerkingen kun je ook altijd mailen naar AML.Centre.Postbus@belastingdienst.nl. Uiteraard ook als je zelf een bijdrage zou willen leveren aan de AMLC-nieuwsbrief. Heb je collega's die ook graag de nieuwsbrief willen ontvangen? Zij kunnen zich via dit mailadres aanmelden.

Veel leesplezier, en blijf gezond!

Met vriendelijke groet,

Het AMLC

Actualiteit

Het effect van Corona op de witwasbestrijding

Door de overheid zijn in verband met de huidige Corona-crisis meerdere maatregelen getroffen die een groot effect hebben op de gehele maatschappij en haar functioneren. Dit betekent derhalve ook iets voor de witwasbestrijding.

De ontwikkelingen op het gebied van fraude en witwassen in het Corona-tijdperk kunnen gezien worden vanuit enerzijds het perspectief van misbruik van de subsidiemaatregelen, en anderzijds de effecten van de maatschappelijke veranderingen op witwassen. Die veranderingen bieden nieuwe kansen voor witwassers (nu en in de toekomst, denk aan de run op goud) maar hebben ook effect op reeds bestaande witwasprocessen (denk aan witwassen via handelsstromen).

Het AMLC wil niet alleen meedenken met de afhandeling van signalen van misbruik die tot ons komen, we willen ook met een strategische bril naar het onderwerp kijken. De huidige crisismaatregelen vragen van mensen om thuis te blijven en niet te reizen. Dit, samen met de sluitingen in bepaalde branches, heeft inkomensderving van bedrijven en personen tot gevolg. De vraag is of deze volledig gecompenseerd kan en zal worden. Veel bedrijven accepteren momenteel geen cash vanwege besmettingsrisico's. Ondertussen geeft de politie het signaal af dat geldgenererende criminaliteit zoals de internationale drughandel gewoon doorgaat. Wat betekent dit, kijkend naar de witwasbestrijding?

Visie AMLC

Het AMLC heeft met ketenpartners een aantal mogelijke effecten en bijbehorende contra-strategieën in kaart gebracht. Hieronder volgt een aantal voorbeelden; uiteraard willen we niet alle mogelijke effecten openbaar maken, en ook de contra-strategieën houden we nog even voor onszelf...

De kleinere criminelen voorzien (deels) in hun levensonderhoud met cash afkomstig uit illegale bron. Dat is momenteel ingewikkelder omdat veel bedrijven geen cash aannemen. Zij zullen andere wegen moeten zoeken om toch hun betalingen te kunnen doen. Daarbij kan gedacht worden aan het gebruik van debet of credit cards. Criminelen met

veel cash zullen zich wellicht druk maken om mogelijke inflatie of diefstal van cash. We zien bijvoorbeeld al een toename in het omwisselen van cash naar goud maar er kan ook worden gekeken naar kluisverhuur.

Voor wat betreft de criminelen die een bedrijf hebben dat enkel als dekmantel dient (bijvoorbeeld een café of sportschool) is een aantal scenario's denkbaar. Een deel van de welbekende dekmantels is door de Corona-maatregelen gesloten of zal een zeer serieuze omzetsdaling kennen. Criminelen die bij toch een gelijke omzet van hun dekmantelbedrijf opgeven, nemen dus een risico. In het geval de crimineel niet afhankelijk is van deze inkomsten (omdat hij ook op andere manieren in zijn vaste lasten kan voldoen), zal de slimmere crimineel meegaan in de huidige situatie en een omzetsdaling opgeven en de situatie 'uitzitten'. Een deel zal de bedrijvigheid fictief overhevelen naar een andere bedrijvigheid die wel door kan draaien, of de fysieke business omzetten in een webshop die wel verklaarbaar goed loopt. Hier kunnen fictieve goederen (denk aan een softwaretool of een cadeaubon van flinke waarde) in worden aangeboden die worden gekocht met eigen zwart geld; dit kan via bitcoin.

Voor wat betreft de criminelen van wie de bedrijvigheid niet stil komt te liggen levert het binnenshuis zijn en het niet-reizen problemen op. Denk aan de criminele organisatie die cash opbrengsten in het ene land heeft maar die wil veiligstellen in een ander land. Europol refereerde al aan ondergronds bankieren waarbij rekeningen worden vereffend via het internationale netwerk zodat er niet of nauwelijks met cash geslept hoeft te worden. Gedacht kan ook worden aan veranderingen

in het gebruik van cryptovaluta. De koers van de bitcoin is flink gedaald sinds de Corona-crisis dus deze zal vermoedelijk niet gebruikt worden om te investeren maar wel om snelle betalingen te doen. Het is ook denkbaar dat men leningen probeert te verkrijgen bij online-kredietverstrekkers. De rente is te overzien en uiteindelijk met wat 'smurf'-stortingen terug te betalen. Mogelijkerwijs mag de terugbetaling ook nog van andere rekeningen komen. Ook kan worden gedacht aan het versturen van cash per post.

Criminelen die hun zaken zo geregeld hebben dat zij hun organisatie op afstand kunnen aansturen zullen mogelijk naar een land vertrekken waar de situatie beter is dan waar zij nu verblijven (minder besmettingsgevaar of betere gezondheidszorg of minder zware maatregelen). Dat zal waarschijnlijk via privéjets of jachten gaan nu het reguliere vluchtverkeer sterk is ingeperkt. Deze vluchtbewegingen kunnen verder onderzocht worden.

En nu?

De komende tijd zal het AMLC zich op een aantal van deze onderwerpen gaan richten, uiteraard in samenwerking met de relevante poortwachters, toezichthouders en overige samenwerkingspartners. Daarnaast heeft het AMLC samen met ketenpartners een aantal indicatoren in kaart gebracht die meldplichtige instellingen kunnen helpen om ongebruikelijke transacties in beeld te krijgen. Denk aan het kort na ontvangst van de Corona-subsidie doorboeken naar een buitenlandse rekening. Of sinds maart opgerichte bedrijven met een enorme omzetstijging. De totale lijst met indicatoren is door FIU-Nederland met de betrokken meldplichtige instellingen gedeeld. Deze lijst zal zo nodig op basis van wat we de komende tijd zien gebeuren, verder worden aangescherpt.

Mocht u aanvullende ideeën hebben die u graag met ons wilt delen, mail dan naar AML.Centre.Postbus@belastingdienst.nl o.v.v. Corona.

Geldbedragen uit eigen misdrijf omzetten in bitcoins: witwassen of niet?

Door mr. S (Suzanne) Visser, AML specialist bij het Anti Money Laundering Centre

In 2009 deed de bitcoin zijn intrede. Hoewel de initiators van de bitcoin geenszins voornemens waren criminelen een nieuw middel te geven voor hun witwasproces, wordt de bitcoin door criminelen wel als zodanig gebruikt.¹ In reeds enkele tientallen zaken hebben rechters zich gebogen over de strafrechtelijke aspecten van de bitcoin.² Eén van die zaken, betrekking hebbende op witwassen, ligt nu bij de Hoge Raad. Afgelopen maand heeft A-G Keulen daarover een [conclusie](#) geschreven met een aantal interessante passages over hoe de theorie van witwassen zich concreet verhoudt tot bitcoins.

Wat was er aan de hand in deze zaak? De verdachte heeft als financieel directeur bij een bedrijf ruim een miljoen euro van zijn werkgever weggenomen

(verduisterd). Daarna heeft hij deze geldbedragen direct via het internet overgemaakt naar de rekeningen van anderen en de bedragen omgezet in bitcoins en andere cryptovaluta. Het middel stelt de vraag aan de orde of hier door het Hof terecht is geoordeeld dat er sprake is van witwassen ex sub b van art. 420bis Sr omdat uit de motivering van het hof niet blijkt welke op de criminele herkomst gerichte verhullende of verbergende handelingen er zijn geweest. Lees: de aanvullende eisen van de door de Hoge Raad geformuleerde [kwalificatie-uitsluitingsgrond](#).

De kwalificatie-uitsluitingsgrond geldt in beginsel alleen voor de bestanddelen 'verwerven' en 'voorhanden hebben' van art. 420bis sub b Sr. Nu het hier om 'omzetten' en 'gebruik maken' gaat, zet de A-G uiteen in welke gevallen de kwalificatie-uitsluitingsgrond toch van toepassing kan zijn. Dat is

¹ "Overall, Bitcoin is beginning to feature heavily in many EU law enforcement investigations, accounting for over 40% of all identified criminal-to-criminal payments." Rapport Europol 2015 "The Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)", p. 46.

Wil je meer lezen over bitcoin in het algemeen en over de figuur 'bitcoinhandelaar'? Op de website van het AMLC vind je een [fenomeenbeschrijving](#).

² Een eenvoudige zoekslag op rechtspraak.nl levert al 70 resultaten op. Dit betreffen enkel de gepubliceerde uitspraken.

volgens rechtspraak van de Hoge Raad het geval wanneer het omzetten en gebruik maken niet wezenlijk verschilt van het verwerven of voorhanden hebben van een uit eigen misdrijf afkomstig goed. Van zo'n situatie was bijvoorbeeld sprake bij het enkele storten op een eigen bankrekening van contante geldbedragen die onmiddellijk uit eigen misdrijf afkomstig waren. In het geval van overboeken naar bankrekeningen op naam van aan de verdachte gelieerde personen of overboeken naar buitenlandse bankrekeningen, was van zo'n situatie geen sprake. Voor wat betreft bitcoins specifiek, zijn er al enkele uitspraken die op dit onderwerp betrekking hebben. Zo noemt de A-G een tweetal uitspraken³ waarin de rechter tot de slotsom komt dat het omzetten van contant of giraal geld in bitcoins een handeling is van verhullende/versluitende aard omdat, in tegenstelling tot bij een bankrekening, de rechthebbende op dat vermogen niet eenvoudig meer kan worden achterhaald.

Hoe zit dat in deze zaak? De A-G komt tot de slotsom dat hier sprake is van een geval waarin omzetten wel wezenlijk verschilt van voorhanden hebben of verwerven. Het omzetten van geldbedragen in cryptovaluta staat in zijn optiek niet gelijk aan het enkel storten van contante geldbedragen op een op eigen naam staande en in Nederland aangehouden bankrekening. Belangrijkste reden daarvoor is dat het omzetten van geldbedragen in cryptovaluta een heel ander proces is dan het storten van geld op een bankrekening ook *“omdat de herleidbaarheid van het geld tot de rechthebbende erdoor wordt bemoeilijkt”*. Daarnaast acht hij van belang dat de waarde van cryptovaluta

fluctueert ten opzichte van andere valuta. Derhalve komt hij niet toe aan de aanvullende eisen van de kwalificatie-uitsluitingsgrond.

De A-G merkt op – in lijn met het Hof – dat als het in deze zaak ging om verwerven in plaats van omzetten, er dan alsnog sprake was geweest van witwassen. **Het direct na de verduistering omzetten van de geldbedragen (in versleutelde) cryptovaluta moet worden aangemerkt als een verhullende gedraging ten aanzien van de criminele herkomst van de bedragen.**⁴

Uit deze conclusie kan worden afgeleid dat indien men uit eigen misdrijf afkomstige geldbedragen heeft en deze omzet naar bitcoin in de regel sprake zal zijn van witwassen. Ofwel omdat geredeneerd wordt dat omzetten hier geen geval is dat onder de kwalificatie-uitsluitingsgrond valt omdat het niet heel dichtbij het enkele verwerven of voorhanden hebben van een illegaal goed ligt. Ofwel omdat geredeneerd wordt dat het omzetten van geld naar bitcoins een verhullende handeling is ten aanzien van de criminele herkomst en derhalve aan de aanvullende eisen van de kwalificatie-uitsluitingsgrond is voldaan.

Ik kijk uit naar de mening van de Hoge Raad hierover maar ik verwacht niet dat hij tot een andere conclusie zal komen; het in een crimineel proces gebruik maken van een ingewikkeld systeem als bitcoin leidt precies tot dat rookgordijn van aan het zicht onttrekken waaraan de wetgever dacht toen witwassen werd geïntroduceerd in ons Wetboek van Strafrecht.⁵

Jurisprudentie

Rechtbank Amsterdam, 18-02-2020, Opzeggen bankrelatie opticien: [ECLI:NL:RBAMS:2020:1089](#)
ING bank heeft de bankrelatie met een opticien opgezegd, omdat voortzetting van de bankrelatie gepaard zou gaan met onacceptabele risico's voor wat betreft integriteit en antiwitwaswetgeving. Een deel van het startkapitaal van de opticien was afkomstig uit leningen uit Bangladesh.

³ Rb. Rotterdam 17 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10879 en Rb. Rotterdam 20 juli 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:5814.

Op grond van artikel 5 lid 3 Wwft is de ING verplicht om een bankrelatie te beëindigen als niet inzichtelijk is wat de herkomst is van gelden van geldverstrekkers en er sprake is van een onaanvaardbaar risico. Bij de beoordeling van de opzegging van de bankrelatie komt gewicht toe aan de zorgplicht van de bank en de verplichtingen van de bank om geen misbruik van haar diensten te laten maken. Dit moet worden

⁴ De A-G merkt ook op dat voor het overboeken naar anderen (ook onderdeel van het middel) dezelfde redenering geldt, zie r.o. 33.

⁵ Kamerstukken II 1999/00, 27159, nr. 3, p. 3 (MvT).

afgewogen tegen de belangen van de opticiens om te kunnen bankieren. ING heeft de opticien geconfronteerd met de omstandigheid dat de uitgeleende bedragen uit Bangladesh afkomstig lijken te zijn maar dat ze hoog zijn voor Bengaalse begrippen, dat Bangladesh hoog staat op de lijst van landen waar corruptie bestaat, dat alle leningen contant zouden zijn betaald en dat een aantal namen van uitleners van het geld niet duidelijk zijn en wisselen. Ook zijn de rentepercentages van 10 of 11% niet marktconform volgens ING. ING heeft de opticien verzocht om meer duidelijkheid te geven over de herkomst van de geleende bedragen. Volgens ING is er geen plausibele onderbouwde verklaring over de herkomst van de gelden gegeven waarmee de opticien zijn bedrijf heeft gefinancierd. Op zitting heeft de opticien een toelichting gegeven dat hij van verschillende familieleden en vrienden uit Bangladesh en Londen contante leningen heeft gekregen, die hij vervolgens heeft omgewisseld in Euro's. Dit is verder niet onderbouwd. De rechter concludeert dat het voor risico van de opticien komt dat hij niet met stukken heeft onderbouwd wat de herkomst is van de geleende bedragen. De belangen van ING en het financieel stelsel wegen in dit geval zwaarder dan de belangen van de opticien om te kunnen bankieren bij ING. Bovendien heeft de opticien geen stukken overgelegd, waaruit blijkt dat hij niet bij een andere bancaire instelling kan bankieren.

Kamer voor het Notariaat Arnhem-Leeuwarden, 11 november 2019: onderzoeksplicht op grond van de Wwft: [ECLI:NL:TNORARL:2019:55](#)

In deze zaak gaat het om een klacht van het Bureau Financieel Toezicht (BFT) over een notaris die zou hebben gehandeld in strijd met de voorschriften van de Wet op het Notarisambt (Wna) en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). BFT heeft verschillende dossiers onderzocht bij de notaris naar aanleiding van een signaal van de Belastingdienst. Het ging om vier dossiers betreffende de oprichting van besloten vennootschappen voor de exploitatie van autobedrijven. De oprichters zijn vier personen met de Griekse nationaliteit, woonachtig in Duitsland, waarvan drie met dezelfde achternaam.

De dossiers zijn in een periode van 2,5 week aangebracht door dezelfde belastingadviseur. Vier maanden na de oprichting zijn de ondernemingen uitgeschreven uit het handelsregister omdat de activiteiten zijn gestaakt. Bij het onderzoek naar de notaris heeft het BFT geconstateerd dat de notaris o.a. geen vragen heeft gesteld naar de achtergrond/bewegredenen van de oprichters en dat hij geen rechtsreeks contact heeft gehad met de oprichters. De oprichtingsakten heeft de notaris gepasseerd op basis van volmachten, die vervolgens niet door de oprichters in persoon zijn ondertekend. De notaris betwist dat hij geen (verscherpt) cliënten onderzoek zou hebben gedaan. Ook stelt de notaris dat de oprichters werden geadviseerd door een bij de notaris wel bekende belastingadviseur die zelf Wwft plichtig was.

De Kamer voor het Notariaat oordeelt dat de notaris er niet van uit had mogen gaan dat er sprake was van op zichzelf staande bedrijfsoprichtingen, omdat de zaken dusdanig kort opeenvolgend zijn aangebracht dat dit bij de notaris had moeten opvallen. Ook zijn de dossiers telkens door dezelfde tussenpersoon aangebracht en kwamen de achternamen van de cliënten overeen in drie van de vier gevallen. De omstandigheid dat er mogelijk een Wwft-plichtige in de keten vóór de notaris is, ontheft de notaris niet van een zelfstandige onderzoeksplicht. De verplichting tot verscherpt cliëntonderzoek was er alleen al vanwege het feit dat de cliënten niet in persoon bij de notaris zijn verschenen. De notaris had meer kritische vragen aan zijn cliënten moeten stellen, zowel wat betreft hun identiteit, als wat betreft de doelstelling van de op te richten ondernemingen. De notaris had bovendien zijn bevindingen en afwegingen in het dossier moeten vastleggen. De notaris heeft dit alles nagelaten. Daarmee heeft de notaris zich teveel opgesteld als verlengstuk van cliëntwensen en onvoldoende actief invulling gegeven aan de taak die hij uit hoofde van zijn ambt en als poortwachter moet vervullen.

Inmiddels is het bepaalde in artikel 8, tweede lid, Wwft (oud) dat een instelling verscherpte cliëntenonderzoekmaatregelen moest nemen wanneer een cliënt niet fysiek aanwezig is voor verificatie van diens identiteit, vervallen. Wel moet een Wwft-plichtige rekening houden met risicofactoren uit bijlage III bij de vierde anti-witwasrichtlijn (zie artikel 8, tweede lid Wwft). En in die bijlage staat dat zakelijke relaties op afstand of transacties op afstand, zonder bepaalde garanties, zoals elektronische handtekeningen, als hoger risico worden aangeduid.

Colofon

Redactie:

mr. Dorine Stahlie
mr. Sophie de Ridder
mr. Ruut Regtering

Coördinator kennis & expertise
Vaktechnisch medewerker
Vaktechnisch medewerker

Anti Money Laundering Centre

Utrechtseweg 297 gebouw C, 3731 GA De Bilt

E: AML.Centre_Postbus@belastingdienst.nl

De AMLC nieuwsbrief voor private partijen verschijnt 6 keer per jaar. Er is ook een nieuwsbrief voor overheidspartijen (6 keer per jaar) en voor internationale partners (4 keer per jaar).

Aanmelden/afmelden: via een mail naar bovenstaand e-mailadres.